

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ШУТЯК ЛІЛІА МАР'ЯНІВНА

УДК 316.774 : 070.447/.448 (477)

**«НОВИЙ ЖУРНАЛІЗМ» У МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ УКРАЇНИ:
ГЕНЕЗА ТА ЖАНРОВО-СТИЛІСТИЧНІ ОЗНАКИ**

Спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Дніпропетровськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі нових медій Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
ПОТЯТИНИК Борис Володимирович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри нових медій

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ПОПЛАВСЬКА Наталія Миколаївна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри журналістики

кандидат наук із соціальних комунікацій
ШЕБЕЛИСТ Сергій Вікторович,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
доцент кафедри журналістики

Захист відбудеться «4» грудня 2015 року о 13:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.051.19 Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за адресою: 49027, м. Дніпропетровськ, пл. Шевченка, 1, Палац культури студентів.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за адресою: 49050, м. Дніпропетровськ, вул. Казакова, 8.

Автореферат розіслано «3» листопада 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук, доцент

І. М. Сухенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Зародження «нового журналізму» відбувається в 60–70-ті рр. XX століття у США і пов'язане воно зі зростанням інтересу до літератури факту, нон-фікшн, автобіографії, подорожніх історій і мемуарів. На хвилі важливих соціально-політичних змін, які в цей час мали місце у країні (війна у В'єтнамі, політичні вбивства, розвиток руху хіпі, боротьба чорношкірих і жінок за рівні права), зароджується новий стиль письма, який у журналістському дискурсі отримав назву «новий журналізм» (далі – «НЖ»). За цих умов журналістика функціонально зближається з літературою у відображенні стану суспільства й тих змін, які в ньому спостерігаються. Істотну роль у згаданих процесах відіграє стрімкий розвиток аудіовізуальних ЗМІ, а саме – кіно й телебачення, що впливає на формування суспільно-політичного життя США та безпосередньо на розвиток журналістики загалом.

У 1973 році американський журналіст і письменник, засновник «НЖ» Том Вулф сформулював фундаментальні прийоми даного стилю й опублікував в окремій антології «The New Journalism» його найкращі зразки. У своїх матеріалах репортер разом із колегами по перу (Г. Талізом, Н. Мейлером, М. Герром, Т. Капоте, Х. С. Томпсоном, Д. Дідіон та ін.) дотримувалися чотирьох основних принципів «нового журналізму»:

- 1) вибудовування матеріалу сцена-за-сценою, коли оповідь раптово переходить від одного епізоду до іншого, без довгих історичних екскурсів;
- 2) обов'язкова присутність репортера на місці події, детальна фіксація діалогів персонажів, що дозволяє якнайкраще розкрити їхню особистість через мовлення;
- 3) принцип «хамелеона»: можливість подивитися на певне явище очима його учасників, перманентна зміна точки зору, коли журналіст дозволяє собі втрутитися у внутрішній світ очевидців події;
- 4) опис жестів дійової особи, її характеру, звичок, манери розмовляти, інтер'єру, де відбувається подія, та ін.

Загалом «новий журналізм» увібрав у себе кращі риси репортажу та художніх технік, притаманних літературі. Це дозволило йому оперативно реагувати на суспільно значущі події в країні, яка відзначалася стрімкими змінами.

В Україні «НЖ» тільки починає розвиватися, підтвердженням чому слугують тексти таких авторів, як Ольга Бартиш-Коломак, Лесь Белей, Христина Бердинських, Олександр Бойченко, Андрій Бондар, Леся Воронина, Наталія Гуменюк, Віталій Жежера, Оксана Забужко, Ірена Карпа, Максим Кідрук, Світлана Корженко, Олег Криштопа, Марія Матіос, Марія Мицьо, Світлана Пиркало, Ірен Роздобудько, Микола Рябчук, Артем Чапай, Христина Шевчук-Старецька та ін. Оптимальними платформами для публікації матеріалів у стилістиці «НЖ» є в основному інтернет-ЗМІ – «Українська правда», «INSIDER», Gazeta.ua, ТСН.ua, авторські блоги, а також друковані медіа – журнали «Країна», «Український тиждень», «MANDRY», Esquire тощо.

Вибір об'єкта дослідження продиктований особливостями стильової манери згаданих публіцистів, в якій знаходимо поєднання літературних і журналістських методів, а також прийомів «нового журналізму», виокремлених

Т. Вулфом; платформами для презентації їхніх матеріалів: від блогів, публікацій в інтернет-ЗМІ й авторських колонок до окремих книжок; актуальністю обраних тем; читабельністю і рейтингом цих авторів серед реципієнтів літературно-журналістського продукту тощо. Серед обраних для дослідження жанрів – художній репортаж, авторська колонка і подорожні історії. На нашу думку, саме вони найповніше репрезентують стиль «нового журналізму» в українському медіадискурсі. Частково звертаємося до мемуаристики та автобіографій, але останні менш представлені в українських ЗМІ й більшою мірою тяжіють до сфери літератури, ніж журналістики. Обов'язковим критерієм у нашому дослідженні є публікація текстів цього стилю в друкованих і онлайн-медіа, а згодом, деяких із них, – у вигляді окремих книжок.

Актуальність дослідження зумовлена суспільним інтересом до окресленого стилю як у США, так і в Україні. Його представники прагнули виявити, проаналізувати й систематизувати ті соціально-політичні зміни, які відбувалися в їхніх країнах. Так, американці зосереджувалися на резонансних подіях, які траплялися переважно в США. Натомість поляки, а за ними й українці, свою «новожурналістську» діяльність починали в жанрі подорожніх історій. Основний акцент робився на пізнанні невідомих країв, звичаїв і традицій інших народів.

Інтерес до «нового журналізму» в Україні виявляється у численних перекладах кращих закордонних зразків, кількість яких за останні чотири роки (2011–2015) значно зросла і продовжує збільшуватися. Маємо спроби адаптації тих чи інших елементів стилю в українській практиці та навіть антології зразків «НЖ». Це стосується й окремих жанрів – художніх репортажів, подорожніх історій, мемуарів, біографій, документальної прози, – а також простежується в рецензіях на ці тексти, широко представлених у періодиці та інтернет-ЗМІ. Наведені факти зумовлюють хронологічні межі дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше в аспекті української журналістикознавчої проблематики розглянуто поняття «нового журналізму». Стандарти опису цього стилю перенесено з літературознавства в систему соціальних комунікацій. Простежено етапи еволюції «НЖ» в американських та українських медіа, співвідношення факту й вимислу. Виявлено ознаки жанрової різноманітності стилю (авторська колонка, подорожні історії, художній репортаж, «новожурналістський» роман), запропоновано методи їх класифікації в контексті досліджуваного феномену.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі нових медій факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка в контексті комплексної науково-дослідної теми «Проблеми інформаційної політики в нових медіях» (номер державної реєстрації 0113U004177). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 6 від 30 січня 2012 року).

Мета дослідження полягає в аналізі сучасного стану медіадискурсу в Україні в контексті виявлення нових жанрово-стилістичних тенденцій і прийомів журналістики, в ідентифікації генези та історичних особливостей

«нового журналізму» в українських медіа; у теоретичному осмисленні, з'ясуванні практичного значення досліджуваного стилю, його впливу на індивідуальну манеру письма журналістів та еволюцію засобів масової інформації загалом.

Мета роботи передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати генезу, динаміку розвитку, характерні особливості та сфери функціонування «нового журналізму» в українському медіадискурсі;
- виявити місце і роль «нового журналізму» в теоретико-методологічному полі вітчизняного журналістикознавства;
- простежити ключові вектори еволюції стилю – від публікацій в інтернет-ЗМІ й авторських колонок до книжкового формату;
- дослідити характер художньої репортажистики в українських ЗМІ;
- здійснити системний компаративний аналіз кращих зразків текстів українських, американських і польських «новожурналістів»;

Об'єктом дослідження вибрано презентативні книжки українських журналістів 2010–2014 рр., що послуговуються основними методами і прийомами «НЖ» (Л. Белей «Ліхіє дев'яності», Артем Чапай «Подорож із Мамайотою в пошуках України», М. Кідрук «Подорож на Пуп Землі», О. Криштопа «Україна: масштаб 1:1», О. Забужко «Let my people go: 15 текстів про українську революцію», збірки художніх репортажів «Veni, vidi, scripsi. Світ у масштабі українського репортажу», «Veni, vedi, scripsi: де, як і чому працюють українці»), а також веб-сайти, на яких розміщені матеріали аналізованого типу («Країна», «Esquire», «Газета по-українськи», MANDRY, «Український тиждень», у блогах на сайтах «Українська правда. Життя», «Інфопорн», INSIDER).

Предмет дослідження – генеза, жанрово-стилістичні ознаки «нового журналізму» та його функціонування в сучасному українському медіапросторі.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали праці: з історії та теорії журналістики – І. Аньєса, В. Здоровеги, І. Михайлина, С. Михайлова, Б. Потятиника, Д. Прилюка, І. Прокопенка; з проблем «нового журналізму» – М. Вайнгартена, М. Василенка, Т. Денисової, Е. Денніса, Ж. Коновалової, М. Крамера, Т. Лильо, Б. Лонсберрі, Н. Міллза, О. Михеда, Б. Носової, Т. Ротенберг, О. Сердюк, Н. Сімса, Г. Стембковської, М. Титаренко, Є. Федішин, Ш. Ф. Фішкіна, Д. Харитонova, Т. Хітрової, О. Шеремет; з вивчення репортажу – Ж.-Д. Буше, І. Вартанова, М. Войтек, М. Галлера, Д. Григораша, С. Гуревич, А. Іващук, В. Карпенка, М. Кіма, О. Максим'як, О. Тертичного, О. Чернікової; з дослідження жанру авторської колонки: В. Галич, О. Голік, Л. Звелідовської, Л. Кройчика, О. Морозової, С. Шебеліста, О. Кирилової та ін.

Методика дослідження спирається на комплексний інструментарій, що містить історико-порівняльний, культурно-історичний, біографічний підходи, а також описовий метод, аналіз медіа-текстів, контент-аналіз, спостереження з прогностичними елементами.

Джерельна база – фонди наукової бібліотеки Чернівецького національного університету, Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, бібліотеки Кембриджського університету (Cambridge Digital Library), авторські блоги, новинні веб-сайти.

Теоретичне і практичне значення дисертації. Висновки та результати дослідження розширюють поле для майбутніх наукових розвідок, що стосуються новітніх тенденцій еволюції медіадискурсу в Україні, зокрема з історії, теорії журналістики й онлайн-медій.

Матеріали дисертації можуть бути використані в підготовці навчальних посібників і підручників, розробці лекційних курсів та відповідних спецкурсів з широкого спектра журналістських дисциплін, а також при написанні курсових, дипломних і магістерських робіт.

Особистий внесок дисертанта: робота є повністю самостійною розробкою нової історико-теоретичної проблеми; поняття «нового журналізму», його генеза та жанрово-стилічні ознаки в обраному ракурсі розглядаються на науковому рівні в контексті журналісткознавства і соціальних комунікацій уперше.

Апробація роботи здійснювалася на аспірантських семінарах та засіданнях кафедри нових медій Львівського національного університету імені Івана Франка. Основні положення та результати дослідження представлені в доповідях на наукових і науково-практичних конференціях та симпозіумах:

– *міжнародних*: Міжнародній науковій конференції «Медіа та ідентичність» (Львів, 2012), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку» (Одеса, 2012), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Спецпроект: аналіз наукових досліджень» (Київ, 2012), Міжнародній науково-практичній конференції «Мова та література у полікультурному просторі» (Львів, 2012), Міжнародній науково-практичній конференції «Вплив філологічної науки на розвиток мови та літератури» (Львів, 2012), Міжнародній науковій конференції «Публіцистична комунікація: теорія, історія, сьогодення» (Тернопіль, 2013), Українсько-польському науково-практичному семінарі «Онлайнова журналістика: специфіка, завдання, аудиторія» (Острог, 2013), VII Міжнародній заочній науково-практичній конференції «Мультимедійная журналистика Евразии-2013: интертекстуальность новых медиа и феномены культуры в медиапрактике в едином глобальном информационном пространстве Востока и Запада» (Казань, 2013, диплом II ступеня за кращу доповідь), LXX Міжнародній науково-практичній конференції «Language means of preservation and development of cultural values» (Лондон, 2013), Міжнародній заочній науковій конференції «Развитие региональной журналистики: от первой газеты до Интернета» (Астрахань, 2013), Міжнародній науково-практичній конференції «Журналистика XXI века: опыт прошлого и вызовы будущего» (Тирасполь, 2013), Першому міжнародному студентському медіасимпозіумі «СМС'2014» (Львів, 2014).

– *всеукраїнських*: V Всеукраїнській науково-практичній заочній конференції «Наука України. Перспективи та потенціал» (Одеса, 2012), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Реклама та ПР в системі соціальних комунікацій сучасного суспільства» (Дніпропетровськ, 2011), Всеукраїнській журналісткознавчій конференції «Громадянське суспільство і ЗМК: пошуки партнерства» (Львів, 2013), Всеукраїнській науковій конференції «Український інформаційний простір у світовому контексті: набутки, проблеми, перспективи» (Київ, 2013), Всеукраїнській науково-практичній

конференції «Актуальні дослідження українських наукових шкіл у галузі соціальних комунікацій» (Київ, 2013), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціальні комунікації: стан, проблеми, тенденції» (Київ, 2014).

Публікації. Основний зміст дисертації викладено у 20 наукових працях, з яких 7 – статті в наукових фахових виданнях, 3 – статті в закордонних виданнях, 1 – стаття в інших наукових виданнях, 9 – матеріали доповідей на наукових конференціях.

Обсяг і структура дисертації. Структура роботи, зумовлена логікою та об'ємом викладу матеріалу, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (220 позицій). Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок, із них 190 основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність та наукову новизну обраної теми; визначено об'єкт і предмет дослідження; сформульовано мету та завдання; аргументовано методи дослідження, науково-практичне значення одержаних результатів; наведено основні етапи апробації.

У *розділі 1 – «Позиції «нового журналізму» в методологічному контексті сучасного журналістикознавства»* – подано становлення «нового журналізму», окреслено його сучасні методологічні контури в аспекті динаміки проблеми інтерпретації, розглянуто сфери функціонування стилю.

Підрозділ 1.1 *«Новий журналізм»: передумови виникнення»* розкриває основні етапи зародження та еволюції досліджуваного стилю в американському та українському медіадискурсі. Тут простежено вплив аудіовізуальних ЗМІ (фотографії, кіно, телебачення), репортажу та художніх технік, притаманних літературі, якого зазнає журналістика США (60–70-ті рр. XX ст.) та України (поч. XXI ст.), генеруючий вплив ідей засновника «НЖ» Тома Вулфа та його послідовників – Н. Мейлера, Т. Капоте, Х. С. Томпсона, Д. Дідіон та ін. Докладно проаналізовано варіації стилю в історичній перспективі, зокрема, стосовно зародження реалістичного роману в Англії у XIX ст., класичної журналістики провідних американських медіа післявоєнного часу, «жовтої преси» Дж. Пулітцера й В. Херста, діяльності творчого об'єднання ЛЕФ (Лівий фронт мистецтв), яке існувало в Москві, Одесі та інших містах колишнього СРСР на поч. XX ст., розвитку художньої репортажистики в Україні у 2010-х рр. тощо.

Підрозділ 1.2 *«Том Вулф і американська школа The New Journalism»* висвітлює журналістську діяльність основоположника стилю Т. Вулфа, її тематичну та ідейну складову. У полі зору антологія «The New Journalism» (1973), в якій автор виклав головні прийоми «нового журналізму». Згодом до них додаються ще й інші, а саме – експерименти з нарацією, інтерв'ю, що реалізується у формі репортажу, звуконаслідування, звукопис тощо. Побіжно аналізуються найбільш знакові для творчості автора тексти – «Цукеркорозфарбована помаранчевопелюсткова обтічна крихітка» (*The Kandy-Colored Tangerine Flake Steamline Baby*, 1963–1965), «Електропрохолодний кислотний тест» (*The Electric Kool-Aid Acid Test*, 1968) – та їхній вплив на формування світоглядної парадигми американського журналіста.

Поруч із Т. Вулфом розглянуто особливості творчої манери інших авторів – Н. Мейлера, Х. С. Томпсона, Т. Капоте – та їхні творчі експерименти з технікою написання журналістських текстів і використання оригінальних мовно-стилістичних засобів.

У підрозділі 1.3 *«Термінологічне поле «нового журналізму» проблеми інтерпретації та сфери функціонування»* розглядаються фундаментальні проблеми стилю, пов'язані з його новаторським підходом до збору інформації та жанровими варіаціями. Багатозначність «НЖ» пояснюється міждисциплінарним характером і методологічним плюралізмом у межах кожної окремої дисципліни. На сьогодні бракує єдиного погляду на сутність, параметри та конститутивні ознаки даного феномену. Полівимірність об'єкта відображається в різних підходах до його вивчення. Це стосується, насамперед, терміна «НЖ», який розглядався як жанр, форма і стиль. Ми розглядаємо «новий журналізм» як стиль американської журналістики 60–70-х років ХХ століття, а також виявляємо його сучасні трансформації та жанрові особливості в українській медіасфері. Дослідники Т. Денисова, Ж. Коновалова, С. Мерляк Здовц, М. Титаренко сходяться на думці про універсальну природу «НЖ» та його належність відразу до трьох галузей – літератури, публіцистики і журналістики. Подібний підхід застосовуємо в контексті дослідження українських зразків даного стилю.

Для «нового журналізму» характерна певна розбіжність у найменуваннях, що пов'язане передусім із мовними та історичними особливостями країн, в яких він функціонує, а також етапами еволюції «НЖ». Так, в Америці цей стиль частіше називають «новим журналізмом» (New Journalism), літературною журналістикою (Literary Journalism), нон-фікшн (Creative nonfiction, Narrative nonfiction), у Польщі, зокрема, завдяки польському репортеру Р. Капусцінському, йменують літературою факту та художньою репортажистикою. Остання назва разом із «новим журналізмом» стають звичними і в Україні. Найближчим контекстуальним синонімом вважаємо літературну журналістику, хоча паралельно використовуються такі терміни, як документальна проза, художня репортажистика, література факту, нон-фікшн, наративна журналістика, гонзо-журналізм (засновник Х. С. Томпсон), документальний роман, журналістський роман.

У підрозділі 1.4 *«Основні стилістичні прийоми «нового журналізму»* розглядаються особливості поєднання журналістських і новелістичних технік, які використовували представники «НЖ». Зокрема, до них зараховують: обов'язкове перебування на місці подій, тривалість якого журналіст визначає самостійно (від години до року чи більше); уважне спостереження за героями матеріалу, коли журналіст стає частиною натовпу або членом сім'ї; широкий тематичний діапазон, прискіпливий репортажний метод, докладна фіксація діалогів і монологів героїв, використання простих і зрозумілих речень, іронія тощо.

Для «НЖ» характерна своєрідна форма викладу матеріалу. Історія повинна мати «драматичний поворот», що більшою мірою притаманне художній прозі. Істотною вимогою є цілісність тексту, попри поділ на сцени, що, однак, логічно пов'язані між собою. Писання матеріалу в такий спосіб надає журналістиці елементів кінематографізму. Лише дотримання означених

прийомів пошуку, обробки та компонування інформації дозволяє зараховувати журналістські тексти до стилістики «НЖ».

Підрозділ 1.5 *«Факт і вимисел у «новому журналізмі»* зосереджується на аналізі співвідношення згаданих понять у журналістському тексті. Іманентно «НЖ» поєднує документальність і художність, факт і домисел, а іноді – вимисел. Частка останнього має зводитися до мінімуму або бути взагалі відсутньою. Створення матеріалу, заснованого на вимислі, суперечить усім прийомам «НЖ», головним принципом якого є достовірність (М. Титаренко). Симптоматично, що допустимість межі між фікшн і нон-фікшн викликала шквал критики і зауважень щодо текстів найвідоміших представників стилю – Т. Вулфа, Т. Капоте, Р. Капусцінського та ін. Вони, своєю чергою, категорично заперечували закиди опонентів у відступі від істини та перекрученні фактів. Сучасні дослідники домисел і вимисел у матеріалах, написаних у стилістиці «НЖ», відносять до компетенції самих авторів (М. Василенко).

Гіпертрофоване уявлення про частку вимислу в «новожурналістських» текстах зустрічаємо в одній із стилістичних варіацій «НЖ» – гонзо-журналістиці. Під цим явищем розуміють «особливий стиль репортажу, який поєднує факти і фікцію» (Т. Вулф), але від «нового журналізму» його відрізняє девіз гонзо: «Іноді вимисел кращий факт». Однак відсутність чіткого розрізнення факту й судження неминуче призведе до трансформації журналістського твору в літературний.

У підрозділі 1.6 *«Новий журналізм» в українському теоретико-методологічному полі* зроблено спробу наукового аналізу даного стилю в контексті вітчизняного медіапростору.

Парадигма значень «нового журналізму» в українському теоретико-методологічному полі набуває чітких рис у трактуваннях А. Бондаря, М. Варикаші, М. Василенка, І. Михайлина, О. Михеда, О. Сердюк, Г. Стембковської, М. Титаренко, Є. Федоришина, О. Шеремет та ін. Незалежно від провідного спрямування, кожна з праць названих авторів декларує власний методологічний ракурс тлумачення згаданої проблеми. Так, пробний зріз українського медіаґрунту на предмет виявлення «НЖ»-текстів знаходимо в розвідках М. Титаренко. Гендерний дискурс у літературі non-fiction став предметом дослідження М. Варикаші, яка вивчає специфіку цього стилю, зокрема, апелює до автобіографізму, щоденниковості й есеїстики. М. Василенко першоджерелами «НЖ» називає дорожні нотатки Панаса Мирного та оповідання-нариса Івана Франка про злидарів із Борислава. І. Михайлин констатує існування «нового журналізму» та «нової журналістики». У першому випадку це «художня публіцистика вищої проби», у другому – «відхід від персонального журналізму до професійного, від родинної форми володіння часописами до концентрації друкованої періодики в кількох магнатів преси». О. Титаренко найбільшого значення надає «творчому експерименту», який дозволяє реципієнту не просто дізнатися новини, але й крізь авторську перспективу відчувати себе на місці подій. Питання об'єктивізму і суб'єктивізму в «НЖ» частково окреслені в дослідженнях Є. Федоришина і Г. Стембковської, а кінематографізм як найважливіший принцип «НЖ» з чотирьох, виокремлених Т. Вулфом, займає центральне місце у наукових розвідках О. Михеда. Порівняння української та польської традиції «НЖ» на користь останньої стає

предметом вивчення О. Шеремет. Авторка апелює до усталеної традиції репортажу в Польщі та праць Р. Капусцінського, М. Щигела, П. Смоленського, В. Тохмана, переклади яких є і в Україні.

Загалом у вітчизняному медіадискурсі практично відсутні ґрунтовні дослідження, які б стосувалися «нового журналізму», хоча спостерігаємо широку палітру текстів, написаних з використанням основних прийомів «НЖ». У жанровому еквіваленті це: художні репортажі, авторські колонки, подорожні історії, мемуари, автобіографії, сповіді, листи, щоденники, документальна проза тощо.

У розділі 2 – «Український «новий журналізм» у друкованих і онлайн-медіа» – розглядається жанр репортажу та ширше – репортажу художнього, з'ясовуються його особливості, техніки пошуку та збору інформації, сфери функціонування в українських ЗМІ. Окремо досліджується жанр авторської колонки як особливої форми репрезентації «нового журналізму».

У підрозділі 2.1 «Репортаж у ЗМІ та літературі: художні особливості» жанр репортажу висвітлюється як поліфункціональний спосіб отримання та подання інформації в журналістиці та літературі. Основними рисами репортажу є оперативність і актуальність. Жанр вимагає від працівника мас-медіа не лише точної фіксації фактів, але й осмислення подій задля створення у читачів матеріалу т.зв. ефекту присутності.

Головними атрибутами репортажу є: «людський фактор» (А.-Л. Лаурен, В. Лейбін), «емоційний стрижень» (М. Щигел, М. Ахмедова), «суб'єктивність» (В. Тохман), «драматичність» (Ж.-Д. Буше), а також «документальність, суворе дотримання фактів життя» (А. Іващук). Дослідники порівнюють репортаж із театром, кіно і телебаченням (Ж.-Д. Буше) та бачать у ньому майбутнє журналістики (Т. Вулф), як у найуніверсальнішому жанрі з багатьма стилістичними й тематичними особливостями, що допомагає журналістові якнайточніше відтворити суперечливу картину дійсності.

Підрозділ 2.2 «Техніки пошуку, збору інформації та написання художніх репортажів» встановлює взаємопов'язаність головних елементів жанру та способів їхнього представлення у ЗМІ. Увага акцентується на перевагах і недоліках художнього репортажу на стильовому та рецептивному рівнях, а також сферах його функціонування. Мовиться про причетність, співпереживання і присутність журналіста на місці подій як обов'язкові елементи, що створюють контекстне поле художнього репортажу. Головна увага в цьому випадку зосереджена на тому, *що* сказав інтерв'юований, а не тому, *як* він це сказав. Останнє часто залишається поза увагою журналіста. Виняток становить телевізійний і фоторепортаж, безпосередньо спрямовані на зображення, а не на слово. Тому перевагою «НЖ», який поєднує медіа, літературу і кіно, є здатність передати те, що перебуває поза кадром журналіста-новинника. Хоча в обох випадках уважність і спостережливість – ті якості журналіста, без яких неможливо створити вартісний художній репортаж.

Серед інших технік виділимо такі: «вживання в образ своїх героїв, перебуваючи в їх оточенні» (О. Саєрстад, Я. Гуго-Бадер, М. Ахмедова); відведення певного часу (зокрема, польський репортер В. Шабловський, як і його американський колега Т. Капоте з книгою «Холоднокривно», на створення репортажу-книжки «Убивця з міста абрикосів» близько шести років збирав

факти і опитував свідків; Хантер С. Томпсон, пишучи «Ангелів Пекла: дивна і жахлива сага» (1966), протягом року їздив країною з бандою байкерів тощо); методи фіксації інформації (блокнот, диктофон) тощо.

У підрозділі 2.3 *«Художній репортаж в українських ЗМІ. Особливості жанру»* підкреслюється, що в сучасних українських ЗМІ даний жанр тільки починає розвиватися. Важливу роль у цьому процесі відіграє Інтернет та блогосфера, де найчастіше можемо побачити художні репортажі («Gazeta.ua», «INSIDER»). У друкованій пресі вони представлені мало. Винятками є подорожні історії, написані в репортажній формі (журнали «MANDRY», «Український тиждень», Esquire) та художні репортажі, які зустрічаємо в «Газеті по-українськи». Елементи «НЖ» знаходимо як у колумністиці, так і невеликих за розміром репортажах з місця події. Прерогатива в цьому випадку належить подорожнім історіям (М. Кідрук, Артем Чапай). Для українських художніх репортажів характерне: 1) домінування діалогів, які дозволяють краще розкрити характери людей, мотивацію їхніх вчинків; 2) часте використання великої кількості розділових знаків – крапок, тире, багатьох знаків оклику, риторичних питань; 3) фіксація мовлення героїв та його подача без редагування (сленг, звуконаслідування, діалектизми, просторікування).

З метою популяризації жанру видавництво «Темпора» в 2012 році організувало всеукраїнський конкурс художнього репортажу «Самовидець», за результатами якого опубліковано три збірки кращих текстів – «Veni, vidi, scripsi. Світ у масштабі українського репортажу» (2013), «Veni, vidi, scripsi: де, як і чому працюють українці» (2014), «Veni, vidi, scripsi: Історія наживо» (2015), а також художній репортаж тележурналіста О. Криштопи «Україна: масштаб 1:1».

Підрозділ 2.4 *«Авторська колонка»* висвітлює особливості цього жанру в українських ЗМІ в контексті «нового журналізму». Традиційно колонка є певним результатом внутрішньої налаштованості автора на ті чи інші суспільно важливі події чи явища. З моменту зародження в газетно-журнальній періодиці жанр авторської колонки оперативно й успішно опанував простори Інтернету. Порівняно з друкованими виданнями, онлайн-ЗМІ мають суттєву перевагу, а саме – можливість продовжити дискусію в читачьких коментарях під тією чи іншою авторською колонкою.

Інтерес української аудиторії до авторської колонки постійно зростає, як і роль конкретного журналіста-публіциста-автора, що вміє фахово, цікаво, злободенно, доступно, а подекуди іронічно висвітлити ту чи іншу подію та спровокувати читача до дискусії. Документалізм колумніста, трискладова природа жанру – «есе, мемуари, щоденник» (І. Михайлин), «наявність різних іпостасей одного автора» (Л. Кройчик) – зближує сучасних українських авторів колонок із «новими журналістами», які працювали у США в 60–70-х рр. XX століття.

Суттєвою ознакою, яка відрізняє авторську колонку від «НЖ» у його класичному розумінні, є обсяг матеріалів, рівень художності й аналітичності, доцільний у цих жанрах. Так, авторські колонки зазвичай короткої форми (1600–1800 знаків), тоді як художні репортажі можуть сягати 200–300 сторінок і охоплюють значно ширший сюжетний спектр. Але це не означає, що у стандартному розмірі колонки ми не завважимо особливості власне «новожурналістського» стилю.

Вибрані авторські колонки, які публікувалися у друкованих та інтернет-ЗМІ, не є ідеальними зразками «нового журналізму» в його класичному розумінні. Але популярність і затребуваність цих текстів у форматі колонок свідчить про те, що українські журналісти поволі відступають від традиційного способу повідомлення факту й дедалі частіше експериментують із форматами і стилем. Навіть більше – збірки найкращих колонок виходять у вигляді окремих книжок (В. Жежера «Господні комарики», М. Рябчук «Попереднє життя», А. Бондар «Морквяний лід», Ю. Макаров «R2U»), що дозволяє говорити про зміну авторських і читачьких світоглядних перспектив і розширення інтересу до персонального журналізму, суб'єктивізму, індивідуальності журналістів.

У розділі 3 – **«Новий журналізм» у книжковому форматі: від теорії до практики** – на презентативних зразках системно аналізується функціонування досліджуваного стилю в українському літературному та медіапросторі.

У підрозділі 3.1 *«Жанр подорожніх історій»* простежуються особливості тематичного й жанрового різноманіття «літератури мандрів», що реалізуються через подорожні нотатки, есе, листи, мемуари, хроніки, щоденники та часто мають енциклопедичний характер. Це тексти, в основу яких покладено «хронотоп дороги» (Ю. Полежаєв), що орієнтуються на пізнання спочатку рідної автору, а згодом – й екзотичних країн. Важливими критеріями обрання та дослідження подорожніх історій у контексті «НЖ» є використання журналістських прийомів і методів збору інформації (М. Кідрук, І. Роздобудько), редакційні завдання, що привели до їхньої появи (О. Криштопа, К. Гудзик), а також платформа публікації – друковані та інтернет-ЗМІ й згодом – окремі книжки. Констатується формування окремих різновидів подорожніх історій за тематичною і структурною складовою. Серед них – бебі-тревел, тобто подорожі з дітьми (І. Карпа), яким властива експериментальність на всіх рівнях – від незвичного жанру до прийомів його втілення, серед яких, зокрема, цілком «новожурналістські»: вставні історії, коментарі, поради, широке використання сленгу та суржику; подорожі до далеких країн (М. Кідрук, Артем Чапай, І. Роздобудько, Д. Дроздовський), де текстова канва доповнюється історичними екскурсами, легендами, уривками з довідників, листами, фотографіями, списком літератури, точними датами, а також широко використовуваними звуконаслідуванням, сленгом, різними шрифтами, великою кількістю розділових знаків; експериментаторські на формотворчому рівні (І. Роздобудько, «Мандрівки без сенсу і моралі»), коли розповідь побудована у формі окремих казок (Казка перша, Казка друга та ін.), SMS (СМС перше, СМС друге), листів до певної людини, а після частини тексту є розділ «На додаток» з довідковою інформацією. Весь цей симбіоз засобів та прийомів письма забезпечує документальність і достовірність матеріалу, властиві стилістиці «НЖ» (згідно з Т. Вулфом).

Підрозділ 3.2 *«Антології українських художніх репортажів»* дає опис зразків цього жанру, створених українськими журналістами і письменниками та вміщених у поодинокі збірки. Українські тексти з антологій «Veni, vidi, scripsi. Світ у масштабі українського репортажу» та «Veni, vidi, scripsi: де, як і чому працюють українці» відрізняє широке використання технік «НЖ», яке, втім, має національні особливості. До характерних рис «НЖ» зараховуємо значне зацікавлення українських репортажистів іноземними країнами, про які

вони пишуть більше, ніж про власну. Як переконуємось, останні йдуть шляхом польських репортерів (Р. Капусцінського, М. Щигела, В. Шабловського), пропонуючи унікальний контент для ЗМІ та забезпечуючи собі зацікавлення з боку аудиторії. До уваги береться той факт, що багатьом вітчизняним авторам бракує жанрового досвіду й документальних джерел, на відміну від «новожурналістів» США чи Польщі, де традиція написання подібних текстів має більше ніж п'ятдесятирічну історію. Інший аспект стосується методу отримання інформації – автори деяких текстів насправді не знаходили героїв і ситуації самостійно, а ходили «хвостиком за гідом та сумлінно записували байки екскурсоводів» (С. Ільченко). Ця теза частково суперечить одному з основоположних прийомів «НЖ», який стосується обов'язковості перевірки фактів, проте, залежно від кута подачі інформації, може вважатися допустимою.

Показовим зразком «НЖ» в українському медійному та літературному просторі, свідченням певної еволюції стилю є книжка «Асиметрична симетрія: польові дослідження українсько-польських відносин» Л. Белея і Л. Сатурчака. Манера роботи над пошуком і збором інформації в названих авторів різна, але в кожному з випадків забезпечене дотримання норм і правил «НЖ».

У підрозділі 3.3 *«Зародження «новожурналістського» роману в Україні»* окреслено специфіку трансформації американської традиції даного жанру на український ґрунт. Мова йде, поряд із впровадженням прийомів «НЖ», про певні жанрові особливості: очевидну алюзію на твір відомого американського гонзо-журналіста Х. С. Томпсона «Страх і ненависть у Лас-Вегасі» (Л. Белей «Ліхіє дев'яності: Любов і ненависть в Ужгороді»), мемуаристику з елементами історичних екскурсів, передмов до різних видань, відступів, промов, документів, архівів, листів, статей для газет (М. Матіос «Вирвані сторінки з автобіографії»), документальну прозу (І. Жиленко «Номо Feriens», М. Мицьо «Полиновий ліс. Правдива історія Чорнобиля»), «інтерв'ю-ріку» («Український палімпсест. Оксана Забужко у розмові з Ізою Хруслінською»). Названі тексти об'єднує щоденниковий характер, автобіографічні елементи, діалогізм, свідчення очевидців, фактологічна точність, експерименти з формою нарації. До уваги беруться й методи роботи українських журналістів і літераторів, ідентичні тим, якими послуговувались «новожурналісти» США (проводити якомога більше часу з героями текстів, детально фіксувати їхнє мовлення тощо). У своїй сукупності вони утворюють комплексний симбіоз, що вказує на характерні риси «нового журналізму», властиві українському дискурсу.

Підрозділ 3.4 *«Перекладні зразки «нового журналізму». Польська школа репортажу»* аналізує «новожурналістські» тексти переважно польських, а також англійських, чеських, білоруських журналістів початку ХХІ ст., перекладені українською мовою, та їхній вплив на український медіапростір. Зокрема, до уваги береться факт широкого представлення на вітчизняному ринку продукції цього спрямування. Це такі видавництва і твори, як: «Наш час» (П. Смоленський «Похорон різнуна», В. Тохман «Ти наче камінь їла»), «Грані-Т» (М. Щигел «Готтленд»), «Піраміда» (А.-Л. Лаурен «У горах всі рівні», «У них щось негаразд з головою, у тих росіян», «Невідома ціна свободи. Демократичні революції у Грузії, Україні, Киргизії»), «Астролябія» (В. Пестка «До побачення в пеклі»), «Дух і літера» (С. Алексієвич «Час second-hand»), «Наш Формат»

(О. Саєрстад «Кабульський книгар»), «Книги – ХХІ» (Р. Капусцінський «Імператор/Шахіншах»).

Істотний вплив на формування «НЖ» в українській традиції мали роботи польських журналістів, представників т.зв. школи художньої репортажистики, предтечами якої були Г. Сенкевич, В. Реймонт, а згодом – Р. Капусцінський. Однією з причин популярності репортажу є та, що в часи комунізму репортаж був для журналістів «способом прихованого метафоричного іноказання» (Л. Белей). Серед інших причин назвемо такі: «велика цікавість поляків до світу» (З. Щерек), «література факту більше допомагає дати собі раду зі щоденним життям, ніж літературна фікція» (М. Шейнерт), Ці та інші концепти вписуються у дві магістральні школи репортажистики: «ті репортери, які доводять, що в далеких країнах є Інші, яких треба збагнути, і ті, які доводять, мовляв, Інші такі самі» (Л. Белей). В Україні також є ґрунт для появи двох шкіл художньої репортажистики, на думку публіциста А. Бондаря, зосереджених довкола журналістів О. Криштопи (подорожні історії) та Н. Гуменюк (міжнародна журналістика).

ВИСНОВКИ

У роботі розглянуто «новий журналізм», його генезу, жанрові та стилістичні особливості, а також сфери функціонування в українському медіадискурсі. «НЖ» набув особливого поширення в 60–70-х рр. ХХ ст. у США у творчості таких публіцистів, як Том Вулф, Джиммі Бреслін, Трумен Капоте, Хантер С. Томпсон, Джоан Дідіон, Норман Мейлер, Майкл Герр, Барбара Голдсміт, Джордж Плімптон. В основі «нового журналізму» – документальне відтворення дійсності, що реалізується шляхом поєднання журналістських і літературних технік, свідчить про універсальність досліджуваного стилю. Таким чином, ідея «НЖ» сконцентрована навколо правдивого фактологічного опису, властивого репортажу, і водночас розкриття внутрішнього світу персонажів, більше притаманне жанрам художньої літератури – романам, новелам, оповіданням.

«Новий журналізм» піддавався численним трактуванням на різних рівнях: літературному, історичному, технологічному, сюжетному, світоглядному, філософському. Це, насамперед, зумовлено його стильовою різноманітністю, яка не підлягає остаточному визначенню. На наш погляд, різні погляди на феномен «нового журналізму» не стільки спростовують один одного, скільки доповнюють. Зауважимо, що цей стиль – не тільки літературно-журналістське явище, яке виникло у визначений час, а динамічна літературно-журналістська концепція, що пройшла певні етапи розвитку під впливом соціально-історичних змін, що відбувалися в суспільстві. Цю особливість простежуємо в текстах як американських, так і українських представників «нового журналізму».

Проектування іноземного досвіду написання «новожурналістських» матеріалів на українські реалії дозволяє зробити такі висновки:

1. В українському медіадискурсі спостерігаємо розвиток «НЖ», якому властиві певна динаміка, генеза, особливості та сфери функціонування. Основний акцент у текстах досліджуваного стилю зроблено на авторському усвідомленні, переживанні, інтерпретації реальних подій і фактів, які мали

місце в житті країни та її громадян. В основу «нового журналізму» покладений інформаційний привід. Тобто це передусім факт, подія, новина, а вже потім – метафоричність, звуконаслідування, деталізація, наративні експерименти.

Значний інтерес до нон-фікшн, документалістики підкріплюється непереборним бажанням багатьох журналістів написати роман і стати відомим. Ця тенденція в американському суспільстві отримала назву «нова американська мрія». У випадку з українськими журналістами мова йде не так про славу романіста, як про спосіб виділитися своїми текстами із загального медіаландшафту, застосувавши досвід художньої літератури та екстраполювавши його на журналістську практику. Серед останніх звертають на себе увагу такі автори, як Л. Белей, Н. Гуменюк, Д. Дроздовський, М. Кідрук, О. Криштопа, М. Матіос, Артем Чапай та ін.

Чотири головні прийоми, запропоновані Томом Вулфом в антології «The New Journalism», активно використовуються українськими публіцистами. Арсенал журналістських і літературних засобів поповнюється новими експериментаторськими прийомами, пов'язаними з наративними практиками, превалюванням діалогізму, трансформацією жанру інтерв'ю в репортаж тощо. Усе це відбувається безпосередньо на очах читача, що, безперечно, відрізняється від традиційних форм сприймання інформації та вимагає від нього особливого рецептивного налаштування.

2. Досліджуючи широту представлення «нового журналізму» в українському медіадискурсі, ми звернули увагу на головні жанри, в яких він виявляється більшою чи меншою мірою. Це – художній репортаж, авторська колонка і подорожні історії. Протягом останніх років (2010–2015) кількість авторів, які працюють у цих жанрах, суттєво збільшилася, що зумовлено попитом аудиторії на якісну авторську журналістику, на відміну від суто інформаційних жанрів чи/та розважальних ток-шоу. Окрім того, художній репортаж – не просто повідомлення новини, короткої інформації, до якої звикли споживачі сучасних медій (надто – зі стрімким розвитком Інтернету), а передусім – осмислення, емоції, переживання, що реалізуються на текстовому рівні, втілити які можливо у великому форматі, т. зв. long-form journalism чи трансмедійному сторітеллінгу.

Інша особливість полягає в обсязі досліджуваних текстів і доцільності використання тих чи інших журналістських платформ. Публікуючи подібні матеріали, редакції витрачають багато газетно-журнальної площі на статті, які, ймовірно, не читатиме людина, що звикла отримувати спрощену інформацію у форматі хто? що? де? коли? Для репортажистики потрібен підготовлений, вдумливий реципієнт. Масовий читач не купуватиме видання, що обмежується виключно long-form journalism.

Довгі тексти неприбуткові ще й тому, що на їхньому місці могла б бути реклама, яка сьогодні «годує» українські ЗМІ. Натомість, наприклад, у Польщі художні репортажі друкуються в одній із найбільших газет – «Газеті Виборчій». У Франції з 2008 року публікується журнал «Revue XXI». У США «новий журналізм» представлений у найвідоміших виданнях – New Yorker, Rolling Stone, The Atlantic Monthly, Harper's, Vanity Fair, The New York Times, The Wall Street Journal та ін. В Україні спостерігаємо декілька вдалих прикладів реалізації подібних проектів, серед яких сайт The Ukrainians, орієнтований на

жанр довгих інтерв'ю. Зразком друкованого видання, яке публікує репортажі та художні репортажі, є журнал «Вести. Репортер».

3. Використання різних технік пошуків і збору інформації «новими журналістами» дозволяє їм зобразити своїх героїв та місця подій відповідно до вимог стилю. Правдивість і документальні свідчення забезпечують цим текстам винятковий інтерес інтелектуальної читацької публіки.

Для повноцінного й адекватного розкриття особистостей головних персонажів свого матеріалу «новожурналіст» вдається до фіксації мовлення героїв та його подачі у статті без необхідного редагування. Сленг, звуконаслідування, діалектизми, просторікування є характерною ознакою «НЖ»-текстів. У випадку з українськими текстами – це зазвичай використання русизмів, рідше – англіцизмів та сленгу представниками різних професій (приклади знаходимо в обох антологіях «Veni, vidi, scripsi»). Ці засоби забезпечують колоритність мовлення героїв статті, а отже, й самого матеріалу.

4. Окрім українських антологій художньої репортажистики, появою яких завдячуємо всеукраїнському конкурсу художнього репортажу «Самовидець», у 2014 році у видавництві «Темпора» побачив світ один із перших «новожурналістських» романів – «Ліхії дев'яності: Любов і ненависть в Ужгороді» Л. Белея. У згаданому творі реальні герої розповідають справжні історії власними голосами. Тут багато деталей, фактів, цитат, посилань на різні джерела, авторського загравання з читачем – усіх тих прийомів, які властиві «новому журналізмові». Їхня наявність у тексті не тільки дозволяє зараховувати цей твір до «НЖ», але й свідчить про зародження в Україні нової літературно-журналістської традиції.

5. Серед особливостей українського «нового журналізму» виділимо такі:

- трансформація записів із блогів та публікацій у соціальних мережах в окремі книжки (Артем Чапай, М. Кідрук, І. Карпа);
- щоденники та мемуаристика (І. Жиленко, О. Забужко, М. Матіос, М. Мицьо), які виходять окремими книжками і містять уривки з інтерв'ю, записки на полях, примітки, авторські коментарі тощо;
- спільною рисою, що властива американському, польському та українському «НЖ», є мандрівки до екзотичних країн та їхнє детальне зображення в подорожніх історіях, художніх репортажах, блогах, а згодом – окремих книгах;
- формування «longread» – нового явища, яке набуває популярності в Україні. Це довгі тексти, представлені в Інтернеті, що супроводжуються мультимедійним наповненням (інфографіка, відео, фотогалереї). Наприклад, сайт TheUkrainians, спецпроекти ТСН.ua тощо.
- репортажі (особливо – художні) фінансово не вигідні, це певна екзотика, журналістський експеримент. Більшість українських редакцій не виділяє коштів на такі проекти, тому в цьому жанрі зазвичай працюють позаштатні кореспонденти. Фрілансери можуть дозволити собі писати художні репортажі найперше тому, що вони менш прив'язані до редакційного колективу, ніж штатні працівники, а також більш зацікавлені в підготовці якісного контенту на ексклюзивні теми та в його конкурентоспроможності;
- в українському медіадискурсі, на думку А. Бондаря, починають

формуватися школи художнього репортажу довкола двох журналістів – Олега Криштопи (автор має досвід роботи на телебаченні та в літературі) та Наталі Гуменюк, яка працює в галузі міжнародної журналістики. Обоє авторів пишуть у жанрі подорожніх історій, послуговуючись арсеналом технік «нового журналізму».

6. На окрему увагу в контексті вивчення історії «нового журналізму» заслуговує польська школа, представниками якої є відомі репортажисти Р. Капусцінський, М. Щигел, Я. Гуго-Бадер, І. Мейза, З. Щерек та ін. Тексти цих авторів справили значний вплив на розвиток і популяризацію «НЖ» в Україні, найперше – шляхом активної видавничо-перекладацької діяльності київського видавництва «Темпора». Кращі традиції польської школи репортажистики активно запозичуються українськими журналістами та сприяють появі оригінальних українських текстів і книг («Асиметрична симетрія: польові дослідження українсько-польських відносин» (2014) Л. Белея та Я. Сатурчака, «Ліхіє дев'яності» Л. Белея, антології «Veni, vidi, scripsi»).

«Новий журналізм» спровокував появу нових тем та ідейних ракурсів. Для поляків «НЖ» – це «пошук нової мови і власного стилю» (О. Шеремет), оскільки згаданий стиль дуже широко представлений у різних жанрах. Для США – це поява нових форм «НЖ» (зокрема, New New Journalism, який, своєю чергою, частково заперечує New Journalism, аналогічно до модернізму та постмодернізму). В українському просторі «НЖ» сьогодні активно розвивається, хоча наразі нема достатньої кількості платформ для його презентації, за винятком певних сайтів, блогів, окремих друкованих ЗМІ – журналів «Український тиждень», «MANDRY», Esquire, «Країна» та ін.

Отже, окреслені контури нового для українського медіадискурсу стилю вказують на надзвичайну семантичну і стилістичну потенційність даного феномену, його глибину, оригінальність і затребуваність на медіаринку. Сьогодні в Україні «новий журналізм», як стиль, що існує на межі між журналістикою і літературою, тільки починає формувати власну жанрову парадигму. Не обмежуючись стилістичними, лінгвістичними і наративними практиками, він відкриває широке поле для журналістських експериментів. Різноманіття платформ (блоги, інтернет-ЗМІ, книжки) стимулює авторів до подальшого зондування ґрунту та вироблення оригінальної манери письма. Безперечно, досліджене явище і далі впливатиме на особливості українського медіапростору, змінюючи традиційні уявлення про журналістську роботу та способи подання інформації. На цьому етапі й реалізується істотне значення «нового журналізму» для українського медіадискурсу, що вписує його у світовий контекст.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Шутяк Л. М. Американський та український «новий журналізм»: компаративний аспект / Л. М. Шутяк // Теле- та радіожурналістика : збірник наукових праць. – Львів : Львівський нац. ун-т, 2013. – Вип. 12. – С. 410–414.
2. Шутяк Л. М. Авторська колонка як зразок «нового журналізму» (на прикладі Gazeta.ua і Погляди-ТСН.ua) / Л. М. Шутяк // Наукові записки

Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна. – К., 2013. – Т. 52. – Липень–вересень. – С. 301–304.

3. Шутяк Л. М. «Новий журналізм» в українській і польській традиції / Л. М. Шутяк // Діалог: Медіа-студії : збірник наукових праць / ред. кол. : О. Александров (відп. ред.) [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2012. – Вип. 15. – С. 351–360.

4. Шутяк Л. М. Гендерний аспект сучасної української літературної журналістики: жіночий вимір / Л. М. Шутяк // Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник / за ред. В. В. Різуна – К., 2013. – Т. 53. – Жовтень–грудень. – С. 45–50.

5. Шутяк Л. М. Жанрово-стилістичні ознаки «нового журналізму» в українських Інтернет-ЗМІ та блогосфері / Л. М. Шутяк // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації : наук.-вироб. журн. – Запоріжжя, 2013. – № 2 (14) – С. 112–116.

6. Шутяк Л. М. Американська літературна журналістика: основи професійної майстерності / Л. М. Шутяк // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. / відп. ред. В. М. Шейко. – Харків : ХДАК, 2014. – Вип. 42. – С. 180–185.

7. Шутяк Л. М. Особливості українського художнього репортажу в контексті «нового журналізму» / Л. М. Шутяк // Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації : наук.-вироб. журн. – Запоріжжя, 2014. – № 1–2 (17–18) – С. 154–158.

Статті в закордонних виданнях

8. Шутяк Л. М. Разновидности американского «нового журнализма» в украинском и польском медиапространстве / Л. М. Шутяк // Журналистский ежегодник. – Томск, 2013. – № 2. – Ч. 1. – С. 62–63.

9. Шутяк Л. М. Авторская колонка как образец «нового журнализма» (на примере Gazeta.ua и Погляди-ТСН.ua) / Л. М. Шутяк // Научный руководитель. – Волгоград : СМІ «Научный руководитель», 2014. – № 1 (2). – С. 22–30.

10. Шутяк Л. М. Языковые особенности «нового журнализма» (на примере украинских СМІ) / Л. М. Шутяк // “Language means of preservation and development of cultural values”: Peer-reviewed materials digest (collective monograph) published following the results of the LXX International Research and Practice Conference and III stage of the Championship in Philological sciences. (London, November 14 – November 20, 2013) / International Academy of Science and Higher Education; Organizing Committee: T. Morgan (Chairman), B. Zhytnigor, S. Godvint, A. Tim, S. Serdechny, L. Streiker, H. Osad, I. Snellman, K. Odros, M. Stojkovic, P. Kishinevsky, H. Blagoev – London : IASHE, 2013. – P. 18–20.

Статті в інших наукових виданнях

11. Шутяк Л. М. Американська літературна журналістика: жанрово-стилістичні особливості / Л. М. Шутяк // Український інформаційний простір: Науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / гол. ред. М. С. Тимошик. – Число I. – У 2-х ч. – Ч. 1. – К : КНУКиМ, 2013. – С. 303–306.

Матеріали конференцій

12. Шутяк Л. М. «Новий журналізм»: до розуміння терміну / Л. М. Шутяк // Вплив філологічної науки на розвиток мови та літератури : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 18–19 травня 2012 року. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2012. – С. 38–40.

13. Шутяк Л. М. Елементи «нового журналізму» в українському медіапросторі / Л. М. Шутяк // Спецпроект: аналіз наукових досліджень : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 14–15 червня 2012 р. : у 7 т. Т. 2 : Гуманітарні науки. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – С. 77–79.

14. Шутяк Л. М. Том Вулф – засновник «нового журналізму» / Л. М. Шутяк // Наука України. Перспективи та потенціал : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Наука України. Перспективи та потенціал» (м. Одеса, 27–29 вересня 2012 р.) / Всеукраїнське громадське об'єднання «Нова Освіта». – Одеса, 2012. – С. 52–54.

15. Шутяк Л. М. Варіації американського «нового журналізму» в польсько-українському медійному просторі / Л. М. Шутяк // Мова та література у полікультурному просторі : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 21–22 вересня 2012 року. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2012. – С. 13–17.

16. Шутяк Л. М. Новий журналізм у художній літературі (досвід Трумена Капоте) / Л. М. Шутяк // Медіапростір : збірник наукових статей : матеріали Міжнародної наукової конференції «Публіцистична комунікація: теорія, історія, сьогодення», 24–26 жовтня 2013 р., м. Тернопіль / ред. кол. : Н. Поплавська та ін. – Тернопіль : Терно-граф, 2013. – Ч. 1. – С. 61–65.

17. Шутяк Л. М. Facebook vs Вконтакте: досвід порівняльного використання / Л. М. Шутяк // Онлайнова журналістика: специфіка, завдання, аудиторія : збірник наукових доповідей / передм. та впорядк. В. М. Назарук. – Острог : ІГСУ, Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2013. – С. 20–24.

18. Шутяк Л. М. Художній репортаж як жанр літературної журналістики / Л. М. Шутяк // Критерії діагностики та методики розрахунку впливу медіа : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 10 квітня 2014 р. / [наук. ред. В. Різун; упоряд. Т. Скотникова] – К. : Інститут журналістики, 2014. – С. 140–141.

19. Шутяк Л. М. Современная украинская литературная журналистика: обзор / Л. М. Шутяк // Развитие региональной журналистики: от первой газеты до Интернета : материалы Международной заочной научной конференции (г. Астрахань, 10–12 июня 2013 г.) / под ред. Г. С. Белолипской; сост.: Г. С. Белолипская, Г. Х. Кадырова, М. Ю. Звягина, Н. В. Максимова, Н. В. Кузнецов. – Астрахань : Астраханский государственный университет, Издательский дом «Астраханский университет», 2013. – С. 156–159.

20. Шутяк Л. М. Стилiстичнi особливостi «нового журналізму» в українських Інтернет-ЗМІ / Л. М. Шутяк // Журналістика ХХІ века: опыт прошлого и вызовы будущего / Сборник научных трудов Международной научно-практической конференции. – Тирасполь, 2013. – С. 204–209.

АНОТАЦІЯ

Шутяк Л.М. «Новий журналізм» у медійному дискурсі України: генеза та жанрово-стилістичні ознаки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики. – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. – Дніпропетровськ, 2015.

Розглядаються позиції «нового журналізму» в методологічному контексті соціальних комунікацій, аргументується його жанровий і тематичний потенціал на прикладі українського медіапростору. Конститування термінологічного поля «нового журналізму», проблем інтерпретації та сфер функціонування спирається на аналіз основних стилістичних прийомів, жанрової палітри та соціально-культурних передумов виникнення «НЖ» у сучасній українській журналістиці. Поєднання журналістських і літературних технік забезпечує даному стилю універсальність та відкриває можливості для творчих експериментів на різних наративних рівнях. Водночас дотримання фактологічної точності, наявність чітко сформульованого інформаційного приводу залишаються домінантними по відношенню до інших прийомів – метафоричності, звуконаслідування, деталізації статусу героїв, превалювання діалогізму, кінематографізму тощо.

На прикладі найбільш репрезентативних текстів останніх років послідовно аналізується відповідне семантичне наповнення та сприйняття «нового журналізму» в українському контексті. Звернено увагу на показові зразки журналістських і літературних прийомів, що засвідчують культурологічний потенціал даного стилю. Доводиться особливе значення «нового журналізму» для українського та світового медіапростору, демонструються його продуктивні можливості щодо трансформації традиційних канонів журналістики.

Ключові слова: новий журналізм, публіцистика, художній репортаж, подорожні історії, нон-фікшн, література факту, стиль, блог.

АННОТАЦИЯ

Шутяк Л. М. «Новый журнализм» в медийном дискурсе Украины: генезис и жанрово-стилистические признаки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.04 – теория и история журналистики. – Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара. – Днепропетровск, 2015.

Рассматриваются позиции «нового журнализма» в методологическом контексте социальных коммуникаций, аргументируется его жанровый и тематический потенциал на примере украинского медиaproстранства. Конституирование терминологического поля «нового журнализма», проблем интерпретации и сфер функционирования базируется на анализе основных стилистических приемов, жанровой палитры и социально-культурных предпосылок возникновения «НЖ» в современной украинской журналистике.

Сочетание журналистских и литературных техник обеспечивает данному стилю универсальность и открывает возможности для творческих экспериментов на различных нарративных уровнях. В то же время соблюдение фактологической точности, наличие четко сформулированного информационного повода остаются доминантными по отношению к другим приемам – метафоричности, звукоподражанию, детализации статуса героев, превалированию диалогизма, кинематографизму т.п.

На примере наиболее репрезентативных текстов последних лет последовательно анализируется соответствующее семантическое наполнение и восприятие «нового журнализма» в украинском контексте. Обращено внимание на показательные образцы журналистских и литературных приемов, свидетельствующие о культурологическом потенциале данного стиля. Доказывается особое значение «нового журнализма» для украинского и мирового медиaprостранства, демонстрируются его продуктивные возможности относительно трансформации традиционных канонов журналистики.

Ключевые слова: новый журнализм, публицистика, художественный репортаж, подорожные истории, нон-фикшн, литература факта, стиль, блог.

SUMMARY

Shutiak L. M. “New Journalism” in the media discourse of Ukraine: genesis, genre and stylistic features. – On manuscript basis.

Thesis for Ph. D. degree of Social Communications; speciality 27.00.04 – Theory and History of Journalism. – Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. – Dnipropetrovsk, 2015.

The position of the “new journalism” is discussed in the context of methodology of social communications, and its genre and thematic potential are explained on the example of the Ukrainian media landscape. Statement of the terminological field of “new journalism”, of interpretation problems and of operation areas is based on the analysis of the main stylistic applications, genre palette, social and cultural circumstances of appearance of “NJ” in contemporary Ukrainian journalism.

The combination of journalistic and literary techniques makes this style versatile and gives it opportunities for creative experiments on different narrative levels. However, adherence to factual accuracy as well as the presence of a newsworthy event stays dominant over the other techniques such as metaphor, onomatopoeia, recording everyday detail of the characters status, prevalence of dialogue in full, telling the story using scenes etc. In this context the admissible delimitation between a fact and conjecture (in some cases – fiction), which part in this style should be minimal or even absent, is also analyzed.

The fact of the “new journalism” evolution in Ukraine – from single publications in printed and online media stories to literary reportage anthologies and non-fiction – is evident. These practices are implemented through the genres of literary reportage, personal columns, travel stories, memoirs, autobiographies etc. Audience's attention to the latter is stipulated by the demand for the high-quality authorial journalism as opposed to the information journalism that primarily concerns

online media and books that provide similar opportunities. The variety of the platforms (blogs, online media, individual collections) encourages the authors to further float trial balloon and develops original style of writing. “New journalists” usage of different methods to seek and elicit information allows them to portray their characters and the setting according to the requirements of the style.

The perception of the “new journalism” in the Ukrainian context is analyzed through the example of the most representative texts of the recent years the relevant semantic content. The author considers the discrepancy in the denomination of the style primarily associated with linguistic and historical features of countries where it functions, as well as with the stages of evolution of the “new journalism”. Special attention is paid to the most representative samples of journalistic and literary devices that demonstrate the cultural potential of the style. Conclusively, the special meaning of the “new journalism” for Ukrainian and world media market, and the opportunities of productive transformation of traditional journalistic canons are stated.

Key words: new journalism, publicistics, literary reportage, travel stories, non-fiction, literature of fact, style, blog.